

sp.a - scan lokale besturen

Ninove

sp.a Grasmarkt
Netwerk & Beweging
Contact: netwerk@s-p-a.be

Inhoudstafel

Ter inleiding	p. 3
Gemeentelijke financiën	
- Verschillende soorten lokale belastingen	p. 4
- Evolutie van de inkomsten uit lokale belastingen	p. 6
- Gemeentelijke schuld	p. 7
Capaciteit kinderopvang (0 tot 3-jaar)	p. 9
Capaciteit seniorenhuisvesting	p. 11
Kansarmoede-index	p. 13
Verkeersveiligheid	p. 14

De Belfius-cluster?

In deze bundel staan regelmatig verwijzingen naar de 'Belfius-cluster'. Een Belfius-cluster is een groep van gemeenten of steden die zich in een min of meer gelijkaardige situatie bevinden. De Belfius-cluster dankt haar naam aan de bank Belfius. Het Gemeentekrediet, waaruit Belfius mede ontstond, was jarenlang zowat de huisbankier van de meeste Vlaamse steden en gemeenten. De studiedienst van het Gemeentekrediet bouwde zo heel wat expertise op over lokaal beleid en vatte die kennis in profielschetsen van alle Vlaamse steden en gemeenten. Om vergelijkingen tussen die lokale overheden mogelijk te maken werden die ingedeeld in clusters van gemeenten met een vergelijkbaar profiel. Ninove is ingedeeld in de Belfius cluster V5, dat is de verzameling van middelgrote steden. Andere steden in deze cluster zijn oa: Dendermonde, Eeklo, Geraardsbergen, Halle, Oudenaarde, Poperingen, Tielt, Torhout, Veurne, Wetteren en Zottegem.

Ter inleiding

Met dit document willen we jullie lokale sp.a-afdeling ondersteunen in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2018. Deze bundel bevat een aantal kerncijfers over jullie gemeente of stad. De cijfers in dit document zijn geen 'top secret', veel van dit materiaal staat ook in jullie gemeentelijke meerjarenplannen, in rapporten van Vlaamse agentschappen en in de gemeentelijke profielschets van de Vlaamse overheid. De toegevoegde waarde van dit document is in de eerste plaats dat er een aantal cijfers 'communicatieklaar' worden aangeleverd. Daarnaast hebben we voor een aantal statistische gegevens meer recente cijfers opgezocht dan diegene die courant vindbaar zijn. Verder leveren we ook bijkomend vergelijkingsmateriaal. Zo zetten we de cijfers van jullie gemeente niet alleen naast het Vlaams gemiddelde en gemeenten/steden met een gelijkaardig profiel maar ook naast die van jullie omliggende gemeenten. En tot slot hebben we ook een aantal goede praktijkvoorbeelden bijgevoegd in functie van jullie campagne. Zo zal je in deze bundel een sterk en becijferd dossier vinden over de bouw van een crèche of van een seniorenproject. Als uit de cijfers van jullie afdeling bijvoorbeeld zou blijken dat jullie een gebrek hebben aan kinderopvang, kunnen jullie daarin een heel concreet en becijferd voorbeeld vinden waarmee jullie dat tekort eventueel zouden kunnen wegwerken.

Het is aan jullie om de cijfers uit dit document verstandig te gebruiken. Uiteraard zullen jullie deze cijfers anders bekijken en gebruiken wanneer jullie in de meerderheid of in de oppositie zitten. Laat het duidelijk zijn dat we vanuit de dienst Netwerk & Beweging niet de ambitie hebben om jullie te komen vertellen wat jullie in jullie gemeente of stad zouden moeten doen. Jullie zijn onze diepe spits, wij geven met dit document enkel een voorzet. Jullie kennen de lokale context het best en het is aan jullie om uiteindelijk keuzes te maken voor jullie gemeente of stad. We zijn er ons ook van bewust dat we in onze cijfers geen rekening kunnen houden met plannen die in jullie gemeente of stad op de planning staan. Het is dus vooral aan jullie om de informatie uit dit document verstandig te gebruiken.

Deze bundel is niet volledig. We hebben een aantal thema's geselecteerd. Die keuze is geburt op basis van de feedback die we kregen uit een ronde langs de afdelingen in het voorjaar van 2017. Naast een aantal cijfers over gemeentelijke financiën hebben we ons gericht op de capaciteit van kinderopvang (0 tot 3 jaar), seniorenhuisvesting, kansarmoede en verkeersveiligheid. We hopen jullie in het voorjaar van 2018 niet alleen een update te bezorgen, mogelijk nemen we dan ook een aantal bijkomende thema's op.

We kijken uit naar jullie commentaren en suggesties. Het zou ons veel plezier doen als jullie daar even tijd voor kan maken, jullie mening is belangrijk voor ons. Want als er 1 ding is dat vast staat dan is het wel dat we van 2018 enkel een succes kunnen maken als we samenwerken. Jullie feedback is welkom op netwerk@s-p-a.be

Thema 1: Gemeentelijke financiën

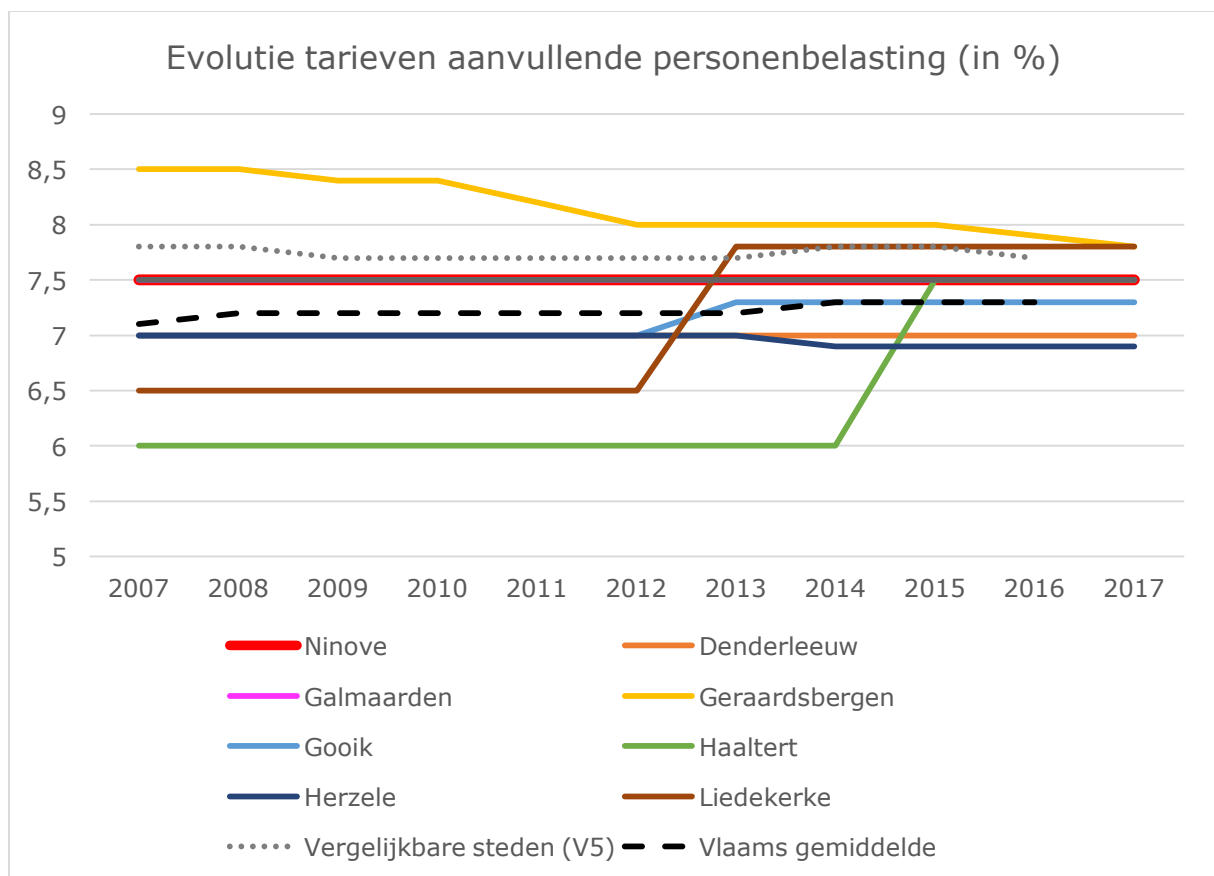
1. De verschillende soorten gemeentelijke belastingen

Een gemeente haalt haar financiële middelen uit verschillende bronnen, die worden opgesplitst in 3 categoriën:

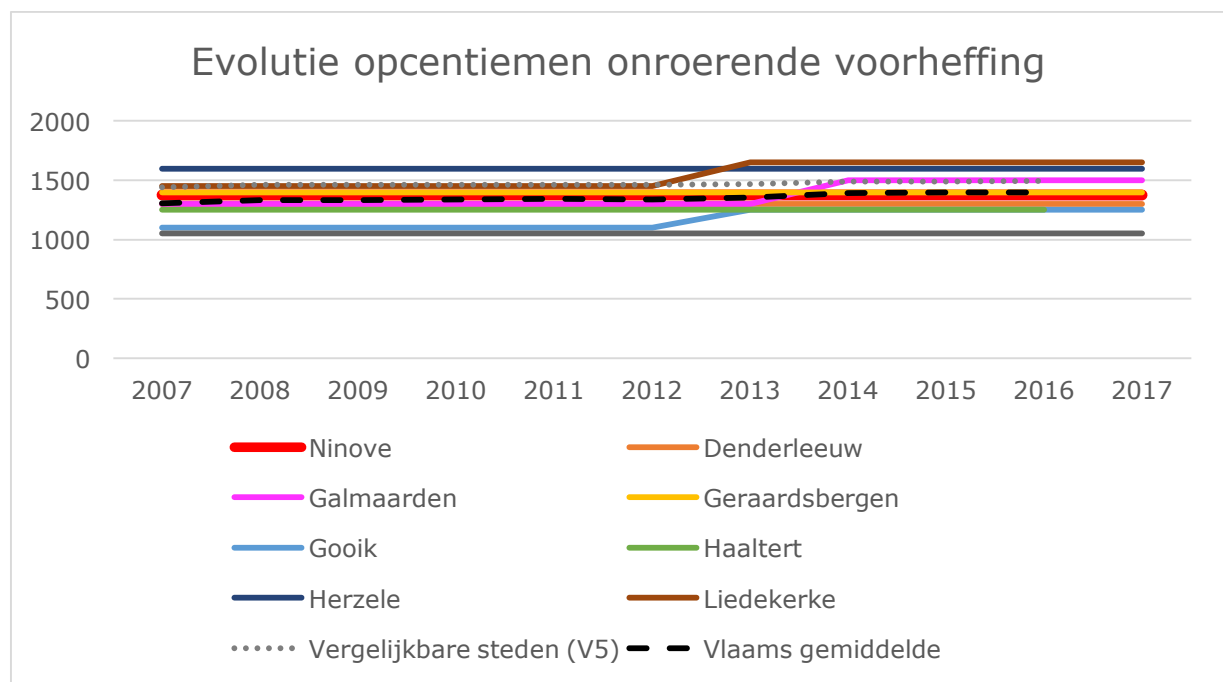
- de exploitatie-ontvangsten,
- de investeringsontvangsten en
- een restcategorie 'andere'.

Voor lokale politiek zijn vooral de exploitatie-ontvangsten belangrijk. Die exploitatieontvangsten omvatten immers de gemeentelijke of stedelijke belastingen. Die worden vastgelegd door de gemeenteraad en bestaan uit 3 'componenten'.

- De eerste daarvan is **de aanvullende personenbelasting of APB**, dat is een percentage op de belasting die de fiscus (de federale overheid dus) heft op het inkomen van de mensen. Als de fiscus jouw belastingen berekent mag een gemeente daar een percentage op vragen. Het is de gemeenteraad die dit percentage vastlegt in jouw gemeente. In Vlaanderen is dat 'tarief' gemiddeld 7,3%. **Ninove heeft al sinds 2007 (en mogelijk langer) een APB-tarief van 7,5%. Met dat tarief zit Ninove een fractie boven het gemiddeld tarief in Vlaanderen (+0,2 procentpunt of 3% hoger) maar wel maar een klein stukje onder het tarief van de vergelijkbare gemeenten (7,7%, Ninove zit dus 0,2 procentpunt of 3% lager).**

- Daarnaast zijn er ook de **opcentiemen op onroerende voorheffing**. De onroerende voorheffing is een Vlaamse belasting op de eigendom van een pand die wordt berekend op basis van het kadastraal inkomen. Eigenlijk heft de Vlaamse overheid elk jaar een belasting op de raming van de mogelijke huurinkomsten van een gebouw. De lokale en provinciale overheden mogen op die Vlaamse belasting een soort gemeentelijke toeslag op heffen. **Ninove hanteert sinds '07 (en mogelijk langer) een tarief van 1375 inzake opcentiemen onroerende voorheffing. Met die opcentiemen zit Ninove slechts een fractie boven het 'tarief' van de gemiddelde Vlaamse gemeente (1397) maar wel een stuk onder het 'tarief' van de vergelijkbare gemeenten (1494, Ninove zit hier 8% lager).**

- Tot slot zijn er nog een aantal andere, kleinere belastingen en retributies. Gekend voorbeeld daarvan zijn een huisvuiltaks, parkeerretributies,... Ook hierover beslist de gemeenteraad. Dit soort belastingen ligt vaak erg gevoelig bij de bevolking omdat ze gepaard gaan met aparte rekeningen.

Een andere vorm van exploitatie-ontvangsten zijn werkingssubsidies, dat is geld dat een lokale overheid krijgt van hogere overheden, in hoofdzaak Vlaanderen – en een rescategorie 'overige exploitatie-ontvangsten'. Naast exploitatie-ontvangsten zijn er ook investeringsontvangsten. Die omvatten inkomsten uit verkoop van vaste activa, investeringsubsidies en schenkingen. En voor de volledigheid geven we mee dat er ook een categorie andere ontvangsten bestaat uit op te nemen leningen, leasings en een aantal andere, kleinere transacties. Voor een totaal van alle inkomsten voor je gemeente kan je terecht in de profielschets van jouw gemeente <http://regionalestatistieken.vlaanderen.be> (zie p. 24) of je kan ook altijd zelf in je gemeentelijke begrotingen en jaarrekening duiken. Maar omdat ze zo gebonden zijn aan individuele kenmerken of projecten, gaan we er in dit dossier – dat vooral focust op parallellen tussen gemeenten en steden - niet verder op in.

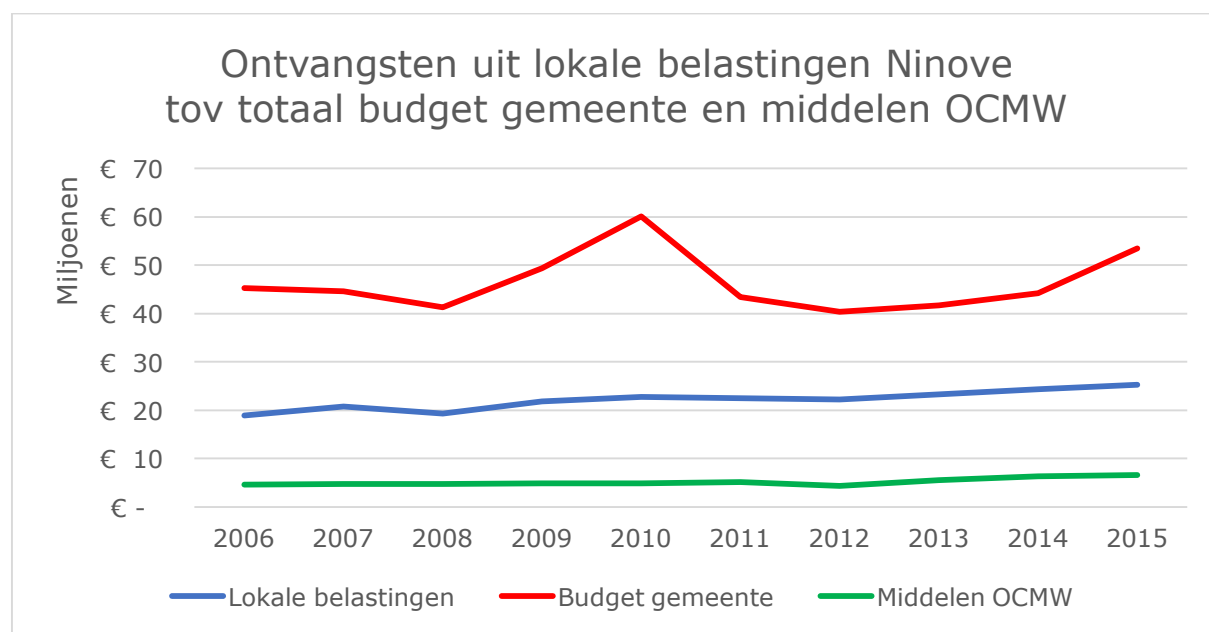
2. Evolutie van de inkomsten uit gemeentelijke belastingen

De ontvangsten van Ninove uit lokale belastingen zijn over de voorbije 10 jaar fors gestegen. In 2006 was de totale opbrengst van lokale fiscale ontvangsten in Ninove € 19 miljoen, in 2012 was dat € 22,1 miljoen, om in 2015 door te stijgen naar € 25,2 miljoen.

. Die stijging kan – in theorie – het gevolg zijn van 3 factoren:

- Wijziging van de belastingsvoeten. Maar uit voorgaande blijkt dat er in Ninove sinds '07 niet meer geraakt is aan de tarieven van de aanvullende personenbelasting en de opcentiemen onroerende voorheffing. Dit kan de toename aan inkomsten dus niet verklaren. Op kleinere belastingen en retributies hebben we niet meteen zicht.
- Een toename/afname van de bevolking. Ninove had in 2006 35.651 inwoners, in 2012 groeide dat naar 37.295 inwoners en in 2015 werden er 37.965 inwoners ingeschreven. De bevolkingsgroei is dus significant maar kan de toename aan inkomsten uit lokale belastingen voor Ninove lang niet alleen verklaren.
- Welvaartsstijging. We worden over de jaren heen, met zijn allen een stukje rijker. Dat heeft te maken met een samenspel van inflatie, index en groei. Die welvaartsstijging vertaalt zich ook in hogere belastinginkomsten. Specifiek voor de inkomsten uit onroerende voorheffing geldt ook dat oude woningen worden afgebroken of verbouwd tot nieuwe en dat die een hoger kadastraal inkomen en dus ook hogere opbrengsten uit onroerende voorheffing hebben.

In onderstaande grafiek geven we een evolutie van de inkomsten uit gemeentelijke belastingen weer. We zetten daar ook het cijfer van het totale budget en de middelen die naar het OCMW gaan (vanuit gemeentefonds en vanuit gemeente).

3. Gemeentelijke schuld

- **Over gemeentelijke schulden**

De meeste gemeenten of steden hebben ook schulden. Vaak zijn die historisch, ze werden in het verleden aangegaan door voorgaande bestuursploegen. Maar uiteraard is de evolutie van de schuld tijdens de legislatuur een politiek aandachtspunt. Het is politiek interessant om de evolutie van de schuld, samen met de belastingsvoeten, naast verkiezingsbeloften te leggen. Als een of meerdere partijen uit een coalitie voor verkiezingen heeft beloofd om de belastingen niet te verhogen moet je niet alleen kijken of ze die belofte ook houden maar ook naar de evolutie van de schuld. Want als die spectaculair is gestegen, kan je vanuit de oppositie natuurlijk stellen dat ze de rekening doorschuiven.

Het is belangrijk om altijd in het achterhoofd te houden dat schulden niet per definitie 'slecht nieuws' zijn. Ze duiden vaak op investeringen vanuit de lokale overheid en die investeringen zijn broodnodig. Maar de vraag is natuurlijk wel wat er tegenover die schulden staat. Is dat bijvoorbeeld een goede infrastructuur met crèches, scholen en sociale huisvesting of gaat het om prestigeprojecten of gewoon veel uitgaven die niet echt nodig zijn? Die oefening moeten jullie lokaal zelf maken.

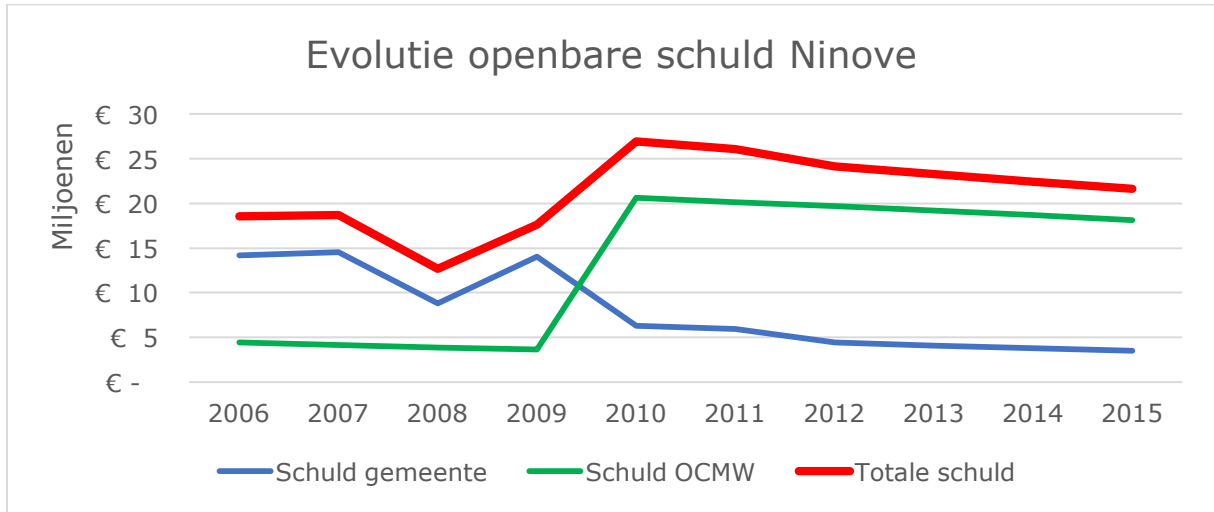
Een gemeente bestaat in Vlaanderen tot op vandaag uit 2 tot 3 entiteiten: de gemeente zelf, het OCMW en eventueel een autonoom gemeentebedrijf (verder AGB). Zo'n AGB is een onderneming waarvan de gemeente de enige aandeelhouder is. Het grote voordeel van zo'n AGB is van financiële aard. Net zoals elke andere onderneming kan een AGB BTW recupereren. En in een aantal gevallen komt dat het beleid financieel goed uit. Daarnaast kan men vanuit een AGB een aantal activiteiten vlotter organiseren omdat er eenvoudigere procedures kunnen gevolgd worden. De uitbating van een sport- en vrijetijdsinfrastructuur is daar een courant voorbeeld van.

Als je de schuld van een gemeente wil kennen moet je eigenlijk 3 elementen optellen:

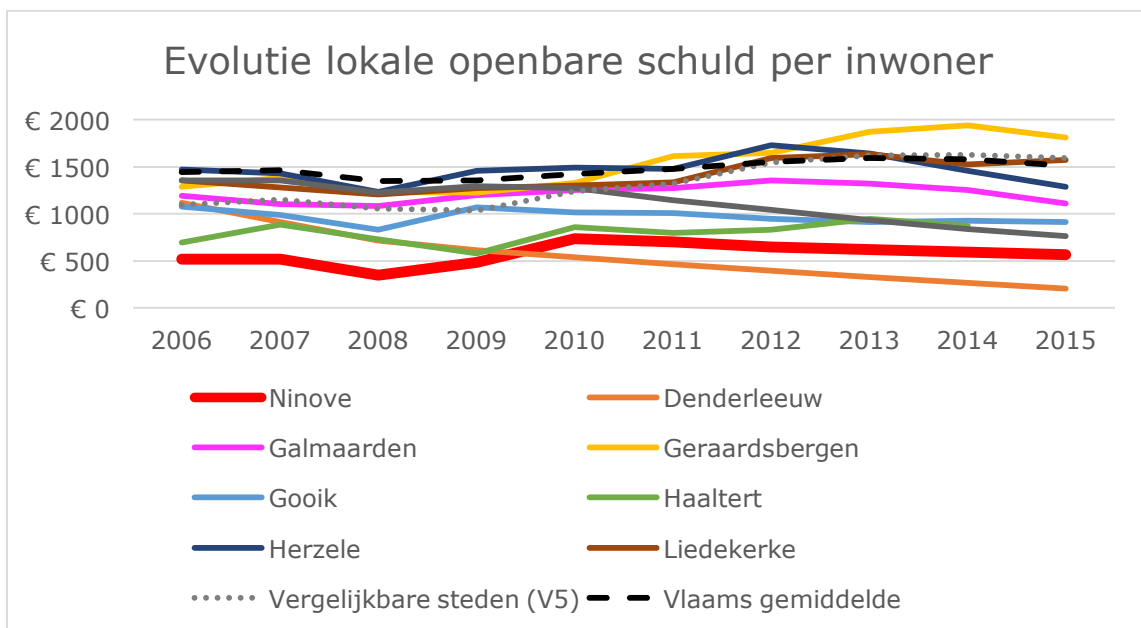
- De schuld van de gemeente zelf, die vind je in de jaarrekeningen.
- De schuld die werd aangegaan door het OCMW, die vind je in de OCMW-jaarrekeningen.
- De schuld van het AGB. Over die laatste hebben we nog niet meteen cijfers. Er is pas sinds 2014 een rapportageplicht van die schulden aan de Vlaamse overheid. We hopen die in een volgende versie van dit lokale dossier wel te kunnen meegeven. Tot dan moeten jullie die zelf even opzoeken in de jaarrekening van jullie AGB.

- **Over de gemeentelijke schuld van Ninove**

Ninove heeft een aanzienlijke openbare schuld. In '06 bedroeg die schuld € 18,6 miljoen. De openbare schuld van Ninove is in de eerste daaropvolgende jaren afgebouwd tot € 12,7 miljoen in '08. Tot '10 volgden dan enkele jaren van steile schuldopbouw, tot € 26,9 miljoen. Daarna volgden een aantal jaren van gestage schuldafbouw. In 2015 werd € 21,6 miljoen schuld in de boeken ingeschreven.

€ 21,6 miljoen lijkt een aanzienlijk bedrag maar is in vergelijking met andere Vlaamse steden en gemeenten een erg lage schuldenlast voor een gemeente als Ninove. Om de schuld van Ninove te vergelijken delen we de totale schuld van Ninove (gemeente en OCMW) en omliggende gemeenten door het aantal inwoners. Daaruit blijkt dat Ninove eind '15 een schuldenlast had van € 570 per inwoner. Ter vergelijking: het Vlaamse gemiddelde lag toen op € 1.511 per inwoner en de vergelijkbare gemeenten noteerden € 1.595 schuld per inwoner. De openbare schuld van Ninove is dus 62% lager dan het Vlaamse gemiddelde.

Thema 2: Kinderopvang

Het tweede thema dat we in deze bundel bekijken is de capaciteit van kinderopvang. We focussen daarbij op de instellingen die zijn erkend door Kind en Gezin. Voor sp.a is een goed aanbod van kinderopvang een essentiële schakel in de ondersteuning van jonge gezinnen. In huishoudens van vandaag werken (mee-) ouders vaak allebei buitenshuis. Voor hen is het essentieel dat hun jonge kinderen een plaats in de kinderopvang, in de eigen gemeente of op weg naar de werkplek vinden. Voor eenoudergezinnen is de nood aan kinderopvang zo mogelijk nog groter.

Kinderopvang is niet alleen belangrijk voor de ouders, het is ook goed voor de kinderen. Een goede crèche stimuleert hun algemene ontwikkeling en verruimt hun leefwereld. Kinderen leren er omgaan met andere kinderen, wennen aan structuur en bereiden zich voor op de stap naar de kleuterschool. Voor kinderen uit kansarme gezinnen zijn er nog een aantal bijkomende voordelen. De context van een crèche geeft hun een omgeving waar ze ondermeer op het gebied van taal, voeding en leefomgeving een aanzienlijk deel van de achterstand die ze hebben opgelopen, kunnen inhalen.

In het verleden kende Vlaanderen een sterk privaat aanbod van kinderopvang. Het ging dan vooral over onthaalouders en kleinere initiatieven. Omwille van strengere Vlaamse regelgeving inzake infrastructuur, hygiëne etc. sluiten er veel van dit soort kleine initiatieven en komen er nauwelijks bij. Er wordt daarom vooral naar de overheden gekeken om het gebrek aan kinderopvangplaatsen weg te werken. Hier is een bijzondere rol weggelegd voor het lokale niveau. Daarom is dit een uitstekend thema voor een lokaal verkiezingsprogramma. Al dient daarbij wel opgemerkt te worden dat een sterk lokaal kinderopvangbeleid enkel mogelijk is als ook de Vlaamse subsidiëring volgt.

Ninove telde de voorbije jaren een relatief stabiel aantal peuters op haar grondgebied. In de periode '09 tot '16 golfde het aantal kinderen tot 3 jaar van 1152 naar 1148. In dezelfde periode groeide het aantal plaatsen in kinderopvang van 333 naar 421.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Aantal peuters (0-3j)	1152	1171	1148	1158	1154	1117	1103	1148
Erkende capaciteit	333	330	338	327	334	378	359	421

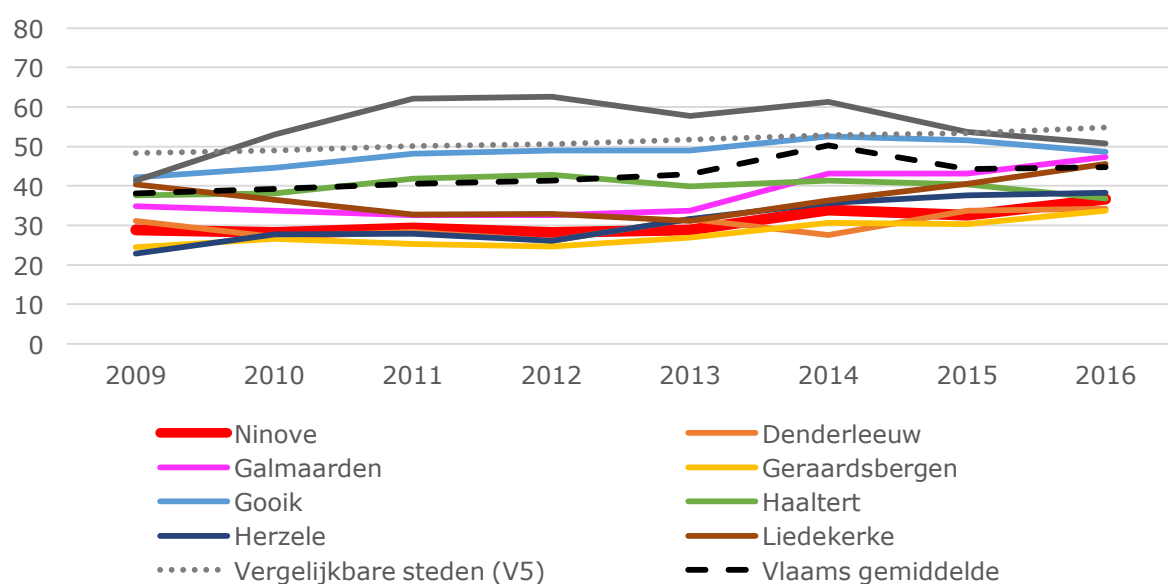
Om de vergelijking te maken tussen de capaciteit in jouw gemeente of stad, delen we het aantal plaatsen door het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar.

Percentage kinderopvang (0-3j)

Bron: Kind & Gezin

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ninove	28,9	28,2	29,4	28,2	28,9	33,8	32,5	36,7
Denderleeuw	31,1	27,1	28,3	26,2	31,6	27,6	33,7	34,2
Galmaarden	34,9	33,7	32,6	32,6	33,8	43,2	43,2	47,3
Geraardsbergen	24,4	26,6	25,3	24,6	27,0	30,6	30,3	33,8
Gooik	42,2	44,5	48,2	48,9	48,9	52,6	51,6	48,7
Haaltert	37,6	38,2	41,9	42,8	39,8	41,4	40,3	36,7
Herzele	22,9	27,7	27,9	26,1	31,6	35,7	37,6	38,3
Liedekerke	40,3	36,6	32,8	33,0	31,2	36,4	40,5	45,5
Roosdaal	41,4	53,0	62,1	62,5	57,7	61,2	53,6	50,8
Vergelijkbare steden (V5)	48,3	48,9	50,1	50,6	51,7	52,9	53,4	54,8
Vlaams gemiddelde	38,2	39,2	40,6	41,4	42,9	50,3	44,3	44,8

Evolutie plaatsen kinderopvang (0-3j) per 100 kinderen

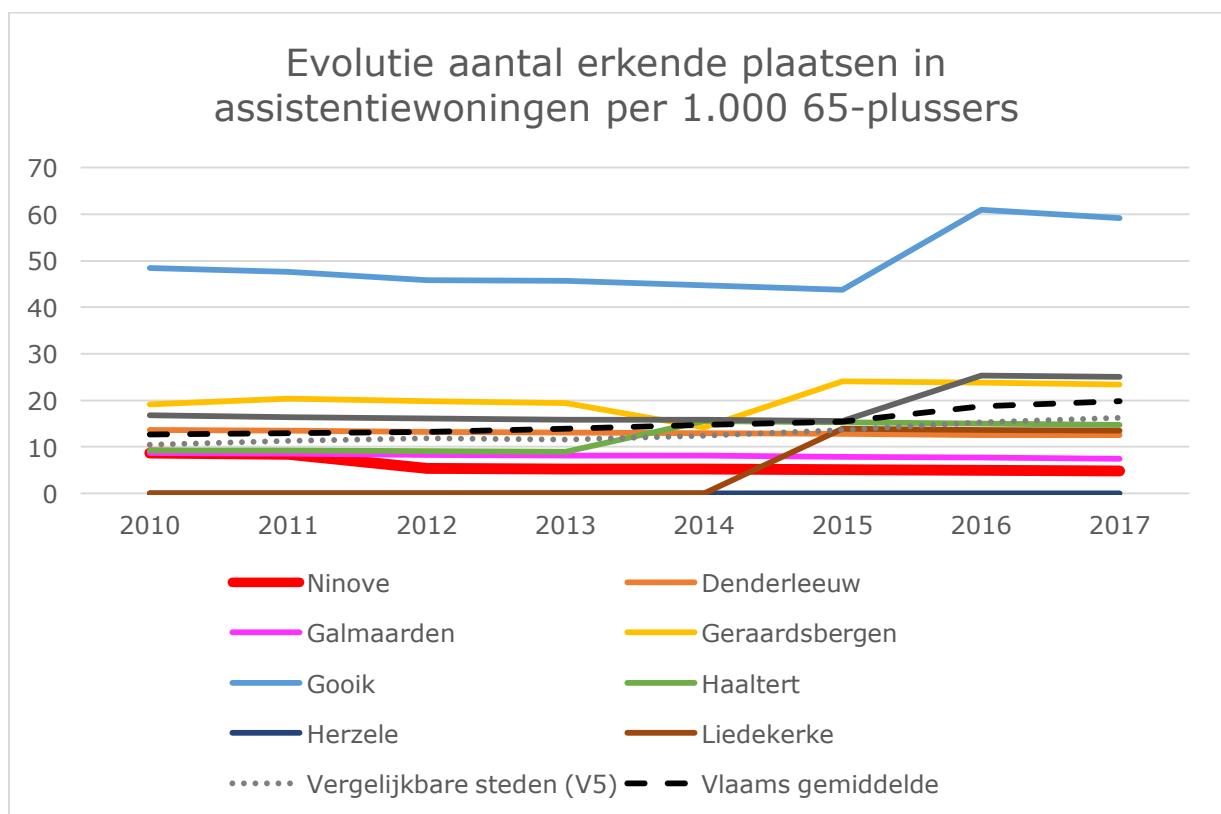
Uit deze cijfers leren we dat Ninove zwak scoort inzake capaciteit aan kinderopvang. De gezinnen van Ninove moeten het rooien met 18% minder capaciteit dan het Vlaamse gemiddelde en dat is meteen ook 32% minder dan de capaciteit in vergelijkbare gemeenten.

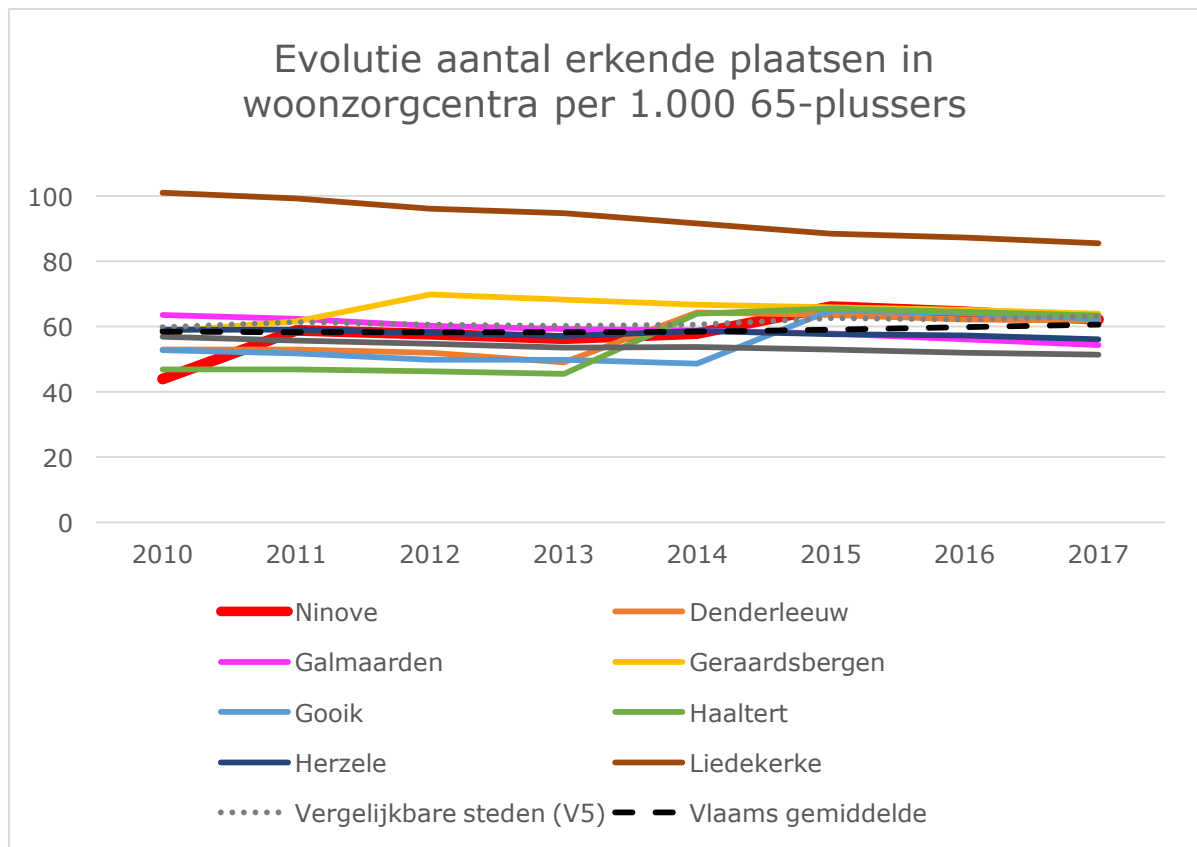
Naast de capaciteit van de kinderopvang verdient ook de betaalbaarheid van de kinderopvang de nodige aandacht in ons standpunt inzake kinderopvang. Maar daarover hebben we nog geen cijfers kunnen verzamelen. Het loont zeker de moeite om dat zelf eens na te vragen bij de plaatselijke opvanginitiatieven.

Thema 3: Seniorenhuisvesting

De vergrijzing is voor ons land één van de grootste maatschappelijke uitdagingen voor de komende jaren. Op nationaal niveau wordt er al geruime tijd 'gebakkeleid' over de pensioenen maar ook het lokale niveau heeft hier een rol te spelen, ondermeer inzake aangepaste huisvesting. In deze bundel hebben we voor jullie gemeente of stad de cijfers verzameld over de capaciteit van assistentiewoningen (=serviceflats) en rust- en verzorgingstehuizen. Om een vergelijking mogelijk te maken met andere steden en gemeenten, bekijken we die ook in verhouding met het doelpubliek: het aantal 65-plussers. De leeftijd van 65 is daarbij niet arbitrair. Uit onderzoek blijkt dat gemiddeld 1 op 2 mensen (maw in elk koppel) op de leeftijd van 65 een eerste fysiek ongemak krijgt dat verbonden is aan zijn/haar leeftijd.

Ninove had in 2010 6.516 65-plussers onder haar bevolking, begin 2017 was die leeftijdsgroep met 7.630. Het aantal assistentiewoningen in Ninove daalde in die periode, van 56 naar 37, het aantal plaatsen in woonzorgcentra steeg van 286 naar 474. **Met die cijfers scoort Ninove middelmatig tot zwak inzake voorzieningen seniorenhuisvesting. Ninove heeft 76% minder assistentiewoningen dan het Vlaamse gemiddelde, tegenover vergelijkbare steden is dat aanbod 70% lager. De oudere inwoners van Ninove kunnen wel rekenen op een aanbod aan woonzorgcentra dat een fractie hoger is dan het Vlaamse gemiddelde en 2% lager dan dat van vergelijkbare gemeenten.**

In deze bundel kijken we voorlopig enkel naar de capaciteit van het aantal woonvoorzieningen voor senioren. Uiteraard is dat niet het enige relevante criterium. Ook de kwaliteit kan een invalshoek zijn om beleid te verdedigen/verbeteren. En hetzelfde geldt uiteraard ook voor prijszetting. Uit een studie van de Socialistische Mutualiteiten blijkt dat de gemiddelde prijs voor een eenpersoonskamer in een rusthuis ongeveer € 1.677 per maand is. Voor een tweepersoonskamer is dat ongeveer € 1552 op maandbasis. Het loont zeker de moeite om na te gaan hoe het zit met de prijszetting in jullie gemeente.

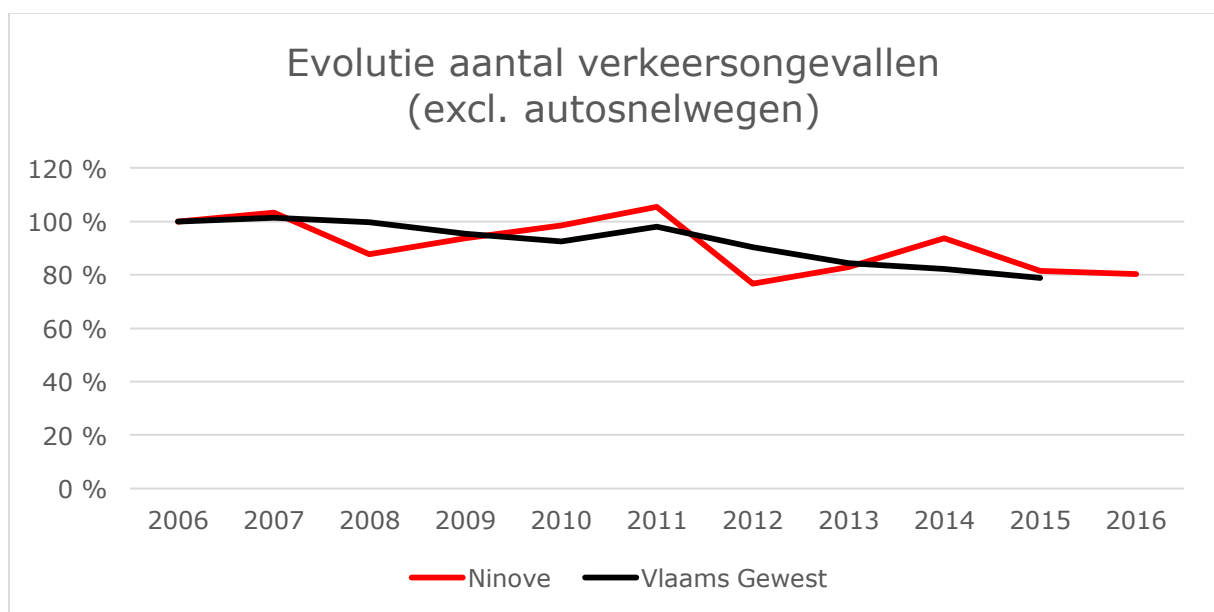
Thema 5: Verkeersveiligheid

Verkeersveiligheid is een thema waar je op het lokale bestuursniveau echt mee aan de slag kan. Alleen is het – anders dan bij voorgaande thema's - erg moeilijk om de situatie van een gemeente te vergelijken met die van een andere. Verkeer en verkeersveiligheid hangen immers sterk samen met de geografische ligging van een gemeente. Een gemeente met een aantal drukke gewestwegen heeft logischerwijze meer kans op ongevallen dan een gemeente waar er vooral lokaal lokaal verkeer is. Daarom kiezen we er in deze bundel voor om vooral aan de slag te gaan met de evolutie van het aantal ongevallen in de eigen gemeente. Vergelijkingen met omliggende en gelijkaardige gemeenten laten we dus achterwege. We maken wel een vergelijking met de gemiddelde evolutie in Vlaanderen. Het aantal ongevallen in Vlaanderen daalde tussen 2007 en 2015 met 21%. Het aantal ongevallen met fietssslachtoffers is in dezelfde periode gestegen en wel met 13%. Bij dat laatste cijfer moet je wel opmerken dat het aantal verplaatsingen met de fiets de laatste jaren opnieuw is gestegen, al kunnen we dat niet per gemeente onderbouwen met wetenschappelijke cijfers.

We halen in deze scan 2 cijfers aan: het aantal verkeersongevallen en het aantal ongevallen met fietsers. We vergelijken die cijfers niet met omliggende en vergelijkbare gemeenten en steden maar enkele met de evolutie van het Vlaamse gemiddelde sinds 2006. We hebben die keuze gemaakt omdat de ligging van een gemeente ons inziens te veel impact heeft op het ongevallencijfer en de evolutie ervan.

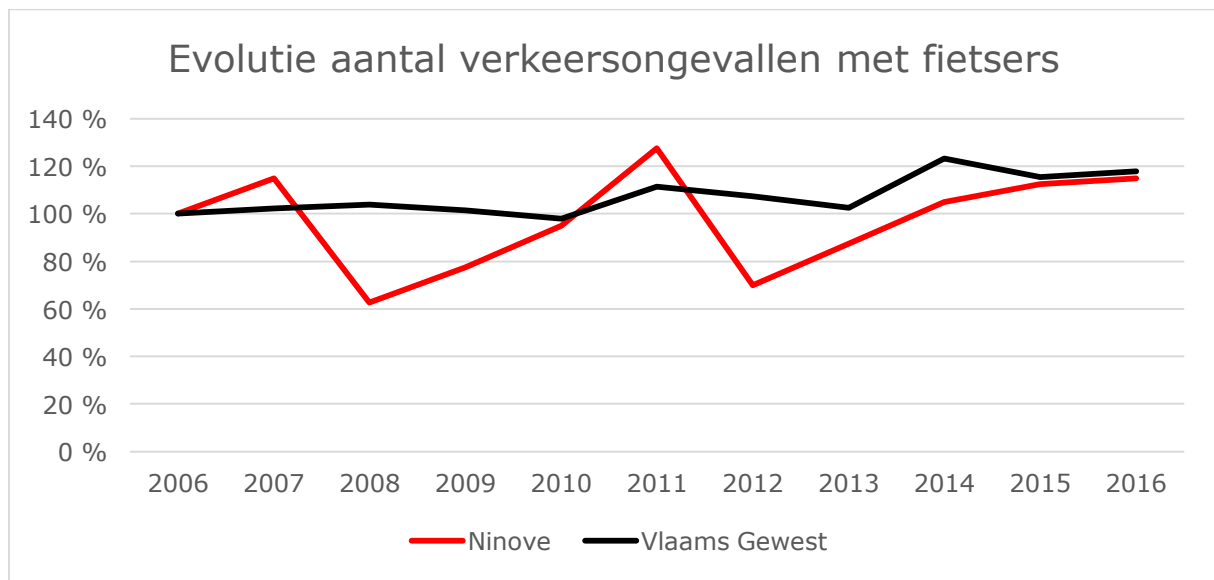
Het aantal verkeersongevallen in Ninove is op lange termijn duidelijk gedaald. **Ninove doet het, ten opzichte van '06 ongeveer even goed dan de Vlaamse trendlijn en laat wel een daling van 20% van het aantal ongevallen optekenen.** In 2006 werden er nog 188 ongevallen geregistreerd in Ninove, in 2016 waren dat er 151.

• Evolutie van verkeersongevallen in Ninove

• Evolutie van ongevallen met fietsers in Ninove

De grafiek van het aantal ongevallen waarbij fietsers betrokken waren op het grondgebied van Ninove maakt vreemde sprongen en is daarom moeilijk te interpreteren. Het gaat wel om relatief lage aantallen. In '06 waren er nog 40 ongevallen met fietsers, in '11 waren dat er 51 en in '16 46. Uiteraard kan ook een betere registratie en een toename van het aantal fietsers de cijfers beïnvloeden.

Voor de grafieken die wij voor jullie gemeente maakten hebben we 2006 als nulpunt genomen. Misschien is dat vanuit communicatief oogpunt niet het meest interessante vertrekpunt. Het is best mogelijk dat de grafiek sterk vertekend wordt als je dat nulpunt een jaar vroeger of eerder prikt. In geval van vragen over hoe je dit moet aanpakken kan je terecht bij bewegingennetwerk@s-p-a.be

Aan de slag!

Hoe kan ik als afdeling met het thema verkeersveiligheid aan de slag?

Tip 1: Maak een kaart van de plaatsen waar er ongevallen in jouw gemeente plaatsvinden. De federale politie heeft een interactieve ongevallenkaart, een 'heatmap' van Vlaanderen over de locaties van de meeste ongevallen. Die kan je vinden op: www.verkeersstatistieken.federalepolitie.be/. Die kaart is grafisch niet echt bruikbaar voor publicaties maar je kan ze wel als basis nemen voor een kaart die je zelf maakt. Concrete cijfers over ongevallen en de aard ervan kan je opvragen bij de dienst mobiliteit van je gemeente of bij de politieraad.

Tip 2: Doe concrete voorstellen over schoolomgevingen, woonwijken, kruispunten, fiets- en voetpaden,... Doe per wijk of schoolbuurt een rondvraag. Maak op basis van de resultaten uit die rondvraag een publicatie met (hun!) concrete voorstellen en vraag daarbij nogmaals naar feedback van de betrokkenen. En probeer bij elk contact ook contactgegevens te verzamelen zodat je mensen kan blijven informeren.